

14. *Ортега-и-Гассет Х.* Две великие метафоры: [пер. с исп.] / Х. Ортега-и-Гассет // Теория метафоры: сб. / пер. с англ., фр., нем., исп., пол. под ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. – М. : Прогресс, 1990. – С. 68-82.
15. *Потебня А. А.* Эстетика и поэтика / А. А. Потебня. – М. : Искусство, 1976. – 614 с.
16. *Телия В. Н.* Метафора в языке и тексте / В. Н. Телия. – М. : Наука, 1988. – 269 с.

ВАСИЛЕНКО О. Н., ЛЯШЕНКО В. В. Роль метафоры и определения эффективных приемов перевода в современной лингвистике.

В статье освещается проблема метафоры и определения эффективных приемов ее перевода. Проанализированы результаты наблюдений за функционированием гиперболизированной метафоры в поэмах Т. Г. Шевченко. В работе рассмотрено понятие гиперболизированной метафоры в стилистике английского и украинского языка, проанализированы ее функции в художественной литературе. Сравнительно особенности употребления метафоры в тексте оригинала и в переводе, проведен анализ различий, указано о стилистических преобразованиях, которые произошли в процессе перевода, и определена роль употребления метафоры для раскрытия авторского замысла.

Ключевые слова: метафора, функции, стилистические функции, перевод, художественно-выразительное средство, приемы перевода тропов, лингвистика.

VASYLENKO O. N., LIASHENKO V. V. The role of metaphor and determining effective methods of translation in modern linguistics.

The article reveals the problem of metaphor and identify effective methods of translation. Been analyzed the results observations of the functioning of exaggerated metaphors in the poems of Taras Shevchenko. This article examines the concept of exaggerated metaphors in stylistics of English and Ukrainian languages, analyzed of its function in the literature. Compared peculiarities of the use of metaphor in original and in the translation were analyzed the differences indicated on stylistic changes that occurred in the translation process, and the role of the use of metaphor for disclosure the author's intention.

Keywords: metaphor, functions, stylistic functions, translation, artistic and expressive tools, methods of tropes translation, linguistics.

УДК 378.147:055.934.5

**Василишина Н. М.
Національний Авіаційний університет**

**ПОНЯТТЄВО-КАТЕГОРІЙНИЙ АПАРАТ ПРОФЕСІЙНОЇ
ІНШОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ**

У статті висвітлено проблему ефективного формування поняттєво-категорійного апарату майбутніх фахівців сфери обслуговування. Виділеними у дослідженні технологіями були лексико-семантичні групи красназавчої термінології та методи проблемного навчання. У процесі дослідження зроблений аналіз навчальної дисципліни “Країнознавство”, яка входить до циклу фундаментальної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. Проаналізовано зміст та структуру навчальної програми фахової дисципліни “Ділова іноземна мова”. При

розробці поняттєво-категорійного апарату фахівців сфери обслуговування нами виділено групи професійної термінології туризму. Поряд з теоретичними аспектами досліджуваної проблеми з метою оптимізації рівня оволодіння кращою термінологією представлений комплекс завдань, який сприяє оволодінню професійною лексикою.

Ключові слова: *іншомовна компетентність, поняттєво-категорійний апарат, методи, проблемне навчання, тематичні групи, оптимізація, поетапна методика.*

Зміни соціально-політичної та культурно-історичної ситуації, які відбуваються в сучасній Україні, вимагають від системи освіти пошуку нових методів і форм навчання, які б змогли забезпечити виховання соціально зорієнтованої особистості. У зв'язку з цим зростає значення розуміння та взаєморозуміння як здатності індивіда орієнтуватися в нових умовах і обставинах, уміння переборювати сталі стереотипи поведінки, змінювати застарілі точки зору [2].

Таким чином, у рамках нашого дослідження об'єктом наукового пошуку були представлені майбутні фахівці галузі знань "Туризм" кваліфікації фахівця з сфери обслуговування. Варто зауважити, що формування знань професійної іншомовної термінології у вищезазначених фахівців є одним із головних завдань сучасної професійної підготовки. Детальний аналіз освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми майбутніх фахівців з сфери обслуговування засвідчив деякі недоліки у її структурі та змісті.

Аналізуючи цикл дисциплін навчального плану майбутніх фахівців напряму підготовки "Туризм", ми простежили, що навчальна дисципліна "Країнознавство" входить до циклу фундаментальної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму. Таким чином, згідно робочої навчальної програми завданням вивчення фундаментальної дисципліни "Країнознавство" на першому курсі рівня "бакалавр" є: усвідомлення необхідності знати можливості ринків кожної країни та природно-ресурсну базу іноземного партнера; вміння використовувати одержані знання у практичній зовнішньоекономічній діяльності України, враховуючи тенденції і перспективи розвитку міжнародних економічних відносин.

Крім того, у результаті вивчення навчальної дисципліни "Країнознавство" студент повинен знати: основні етапи історичного розвитку країн світу; специфіку економічного розвитку країн та їх місце у світовій економіці; етнокультурні особливості країн світу. Вміти: характеризувати історико-економічний розвиток країн світу; аналізувати економічне становище країн світу; використовувати одержані знання для оцінювання тенденцій і перспектив розвитку міжнародних економічних відносин.

Проаналізувавши зміст та структуру навчальної програми фахової дисципліни "Ділова іноземна мова", нами не був виявлений міждисциплінарний зв'язок з країнознавством, хоча майбутній фахівець

сфери обслуговування має володіти знаннями з країнознавчої термінології для успішної професійно-комунікативної діяльності. Слід зауважити, що професійна діяльність вищезазначених фахівців безпосередньо розповсюджується на сферу послуг. Саме тому, вважаємо за доцільне у нашому дослідженні включити до переліку тем сукупність підтем краєзнавчого змісту, а саме: "Getting around the world" ("Подорожування по світу"), "Types of holidays. Advantages and disadvantages of package tours" ("Типи відпочинку. Переваги та недоліки пакетних турів"), "Hotel" ("Готель"), "Destinations" ("Місця призначення"), "Відео перегляд – Франція". Таке доповнення зумовлене тим, що майбутні фахівці сфери обслуговування мають володіти не лише професійною термінологією ділової сфери, а й краєзнавчою термінологією, оскільки їхня діяльність спрямована на міжнародне співробітництво [1].

Таким чином, враховуючи зроблений аналіз сучасних наукових доробок та визначені нами недоліки і невирішені питання, можемо у рамках нашого дослідження поставити наступне завдання. Суть виокремленого завдання полягала у тому, щоб не лише узагальнити, систематизувати мінімальний та достатній поняттєво-категорійний апарат іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування, а й показати яким чином його можна формувати і удосконалювати у навчально-виховному процесі.

При розробці поняттєво-категорійного апарату фахівців сфери обслуговування ми враховували, що терміносистема туризму тісно взаємодіє з іншими комплексами, тому внаслідок частоті міграції термінів межі терміносистем досить умовні. В одних випадках терміни переходять з однієї системи в іншу без переосмислення, наприклад: vaccination, malaria (медицина); white water rafting, bungee-jumping (спорт); avalanche, stalactite (географія); в інших – повністю або частково змінюють своє значення, відповідно до потреб терміносистеми, яка їх запозичує, наприклад: to downgrade як економічний термін означає to give sth a lower grade, value or status, а в туристичній сфері – to move to a lower grade or quality of services or accommodations. Міжгалузєва лексика підмови туризму містить у своєму складі терміни, що належать до економічної термінології: tariff, corporate rate, BBB tax (bed, board, beverage tax), cancellation charge; транспортної: car rental, bareboat charter, camping trailer; спортивної: mountaineering, cave tubing, bungee-jumping; харчування: Asian breakfast, brunch, a la carte menu. Якщо терміносистему туризму в англійській мові можна назвати розвинутою, то в українській мові – такою, що розвивається [1].

Проаналізувавши відібрані лексичні одиниці, можна виділити такі тематичні групи англійських термінів, що належать до сфери бізнесу: види подорожей ділової сфери (green tourism, conducted tour, religious tourism,

coastal cruise, hosted tour); типи розміщення ділових партнерів (presidential suite, beehive-style hotel, boarding house, honeymoon room, superior chalet); транспорт (glass-bottomed boat, cruise liner, camper van, jumbo jet, shuttle-bus); спорт та розваги (canyoneering, rafting, scuba diving, cave tubing); харчування (coffee shop, continental breakfast, pool bar, high class all inclusive); послуги (baby-listening service, aircraft leasing, forget something program); тарифи та оплата (cancellation charge, departure tax, complementary ticket, average daily rates); документи (health declaration form, hotel voucher, ski pass, accident insurance) [1].

Звичайно, кожен з виділених лексико-семантичних груп можна, у свою чергу, поділити на дрібніші, вузьчі групи за предметною приналежністю. Наприклад, серед лексичних одиниць англійської мови, що позначають поняття “розміщення”, можна виокремити такі підгрупи: види готелів (floatel – готель на воді), види приміщень в готелі (hospitality suite – приміщення для зібрань та зустрічей), побутові зручності та устаткування (tester – балдахін над ліжком), службовці (bell captain – старший портье) [1].

Проте оволодіння виділеним поняттєво-категорійним апаратом майбутніх фахівців сфери обслуговування, на наш погляд буде найефективнішим за умови застосування не традиційного підходу, який базувався на перекладі лексичних одиниць, репродуктивному переказі тексту з ними, заповнення пропусків у реченнях, а проблемного навчання. Суть такого навчання полягала у наступному: імплементації принципу проблемної і неповної інформації, забезпеченні високого рівня внутрішньої мотивації й емоційності, створенні діалогу студентів із викладачами і між собою та колективної розумової діяльності, розвитку критичного мислення та професіоналізації змісту фахової дисципліни “Ділова іноземна мова”.

Студентам пропонувалося завдання такого типу: “Write the correct word to complete each of the following sentences. Choose from the following options: changed, view, exchange, bring, noisy, free, mini, locked, reception”. (Заповніть пропуски поданими словами: ресепшен, обмін, закритий, міні, шумний, змінений, приносити, вид, змінений). З метою оптимізації, тобто покращення рівня оволодіння краєзнавчої термінології ми застосовуємо комплекс завдань з краєзнавчої лексики, який сприяє оволодінню професійною лексикою. Наприклад, під час вивчення теми “Мадрид. Іспанія” студенти з міжнародного бізнесу робили творчий переказ тексту із висловлюванням власної думки, складали з підкресленими фразами речення або діалог, творчо перекладали речення, доповідали про Мадрид спираючись на подану інформацію, скориставшись інтернетом знайти додаткову цікаву інформацію для клієнта, ставили власні запитання щодо місця призначення [3].

З метою підвищення ефективності формування поняттєво-категорійного апарату майбутніх фахівців сфери обслуговування мало місце впровадження професійної термінології та відпрацювання її у різних варіативних завданнях (відбір, перерахування, групування, з'єднання, заповнення пропусків, тест множинного вибору, складання словосполучень, добір синонімів та самостійне складання списку вивчених слів) за допомогою застосування методів “task-based teaching”, “slide show”. Наприклад, на першому занятті з формування знань професійної краєзнавчої лексики на тему “Місця та типи перебування” [електронний додаток], було необхідно:

- ввести базову термінологію на теми “Accommodation” (“Житло”) та “Package tours” (“Пакетні тури”);
- продемонструвати відповідні словосполучення їх даною лексикою;
- розробити систему речень із поданим вокабуляром для перекладу та аналізу [3].

Методика проведення включала два головних етапи:

Етап 1. Демонстрація лексики на слайдах, її переклад, аналіз та тлумачення.

Етап 2. Виконання вправ на переклад вище обговореної лексики.

Етап 3. Створення особистих висловлювань, використовуючи подану лексичну групу [3].

З метою оптимізації процесу оволодіння професійною термінологією була розроблена система завдань на тему: “Getting around the world” (“Подорожування по світу”). Це дало можливість студенту опанувати термінологією за дедуктивним принципом “від часткового до загального”. Порівняно з традиційним способом подання матеріалу через переклад та дефініції, ми пропонуємо відпрацювання нової лексики під час виконання різних за складністю завдань, які представлені [4].

Завдання були такого типу, як:

1. *Explain common peculiarities of the quote and Indonesia if any.*
2. *Complete the following phrases with the most suitable word.*
3. *Translate the sentences into English using the phrases above:*

Методика по-крокового самостійного проведення вправи.

Крок 1. Читання варіанту рідною мовою та пошук відповідного варіанту іноземною мовою.

Крок 2. Прослуховування відповідних варіантів відповідей студентів.

Крок 3. Створення мікродіалогів , використовуючи подані мовні кліше.

Таким чином, отримані результати нашого дослідження засвідчили високий рівень сформованості поняттєво-категорійного апарату у майбутніх фахівців сфери обслуговування, які підтвердили ефективність та раціоналізацію імплементації лексико-семантичних груп туристичної

термінології та розробленої нами методології. Як один із напрямків подальшого перспективного дослідження можемо виокремити розгляд психологічних аспектів мотивації щодо оволодіння іншомовною професійною термінологією майбутніми фахівцями.

Використана література:

1. Большой глоссарий терминов международного туризма / The Great Glossary of terms for the International Tourism / [ред. М. Б. Биржакова, В. И. Никифорова]. – СПб. : Изд. дом “Герда”, 2002. – 704 с.
2. Писаревський І. М. Професійно-комунікативна компетентність (в туризмі): підручник / І. М. Писаревський, С. А. Александрова ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2010. – С. 70-79.
3. Davis P. Dictation: New Methods, New Possibilities / P. Davis, M. Rinvolutri. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1992. – 122 p.

ВАСИЛИШИНА Н. М. Понятийно-категориальний апарат професійної іноземної термінології майбутніх фахівців напрямку підготовки сфери обслуговування.

В статті розглядається проблема ефективного формування понятійно-категориального апарату майбутніх фахівців сфери обслуговування. Виділенними в дослідженні були лексико-семантичні групи етнологічної термінології та методи проблемного навчання. В процесі дослідження проведено аналіз навчальної дисципліни “Етнологія”, яка входить в цикл фундаментальної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. Проаналізовано зміст та структуру навчальної програми професійної дисципліни “Діловий іноземний мовний курс”. При розробці понятійно-категориального апарату фахівців сфери обслуговування нами виділені групи професійної термінології туризму. Нарядом з теоретичними аспектами досліджуваної проблеми представлено комплекс завдань, який сприяє оволодінню професійною лексикою.

Ключевые слова: іноземна компетентність, понятійно-категорійний апарат, методи, проблемне навчання, тематичні групи, покропковий метод.

VASYLISHYNA N. M. Professional vocabulary of future service sphere experts foreign notions.

The article under consideration deals with a matter of shaping and mastering professional vocabulary in future experts of service sphere. The outlined means were lexis-semantic groups of ethnographic notions and problem studies methods. In the study, the analysis of the discipline “Area studies” was carried out, which is included into series of future specialists in service basic training. The content and structure of the curriculum of professional discipline “Business foreign language” was covered. In developing the conceptual-categorical apparatus of specialists in service the selected group of professional tourism terminology was outlined. To optimize the level of regional terminology mastery, along with the theoretical aspects of the studied problem the task complex was presented in order to facilitate the acquisition of professional vocabulary.

Keywords: foreign language competence, conceptual-categorical apparatus, methods, problem teaching, thematic groups, optimization, stepwise methodic.